

РОЛЬ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИЗАЙНЕРА

Гусєва Л.Г., викладач

м. Київ, вул.. Закревського, 65-А

На сучасному етапі свого розвитку дизайн вже перестав бути просто способом оформлення речей він вийшов також і за рамки функціональності. У повсякденному житті дизайн замінив собою мистецтво і став чи не найважливішою формою самовираження. Оточуючи себе певним колом речей, людина створює свій „затишний” світ, який є продовженням її внутрішнього самопочуття і таким чином знаходить спосіб узгодження свого „внутрішнього” і „зовнішнього” світу. З іншого боку – й ідентифікація тієї чи іншої людини можлива саме через конкретні речі.

Відповідно статусу дизайну у сучасному світі зростає і місія дизайнера, який працює безпосередньо у цій галузі самого життя і формує образ предметного середовища. Своєю діяльністю він впливає на розвиток здібностей людини чуттєво сприймати дійсність, яка постійно і стрімко змінюється. Одночасно він зберігає в особливих формах художньої культури ті зв'язки з матеріальним середовищем, які склалися в минулому.

Предметна творчість людини є тією основою, що дає можливість пошуку нових пластичних форм, сприяє розвитку і становленню нових художніх стилів. Саме поняття „предметна творчість” обґрунтовує дослідник проблематики художньої діяльності в сфері предметної творчості Аронов В.Р. Він зазначає, що це поняття є досить умовним і узагальненим, воно стосується не стільки окремих видів мистецтва, скільки практичного типу творчої діяльності загалом. Це прояв здібності людини матеріально стверджувати себе та задовольняти свої потреби, які постійно зростають та змінюються. [Аронов В.Р., 1987].

Однак, особливого значення в предметній творчості має саме наповнення, художній зміст, що дає можливість уявити матеріальне оточення людини як основу художньої культури певної епохи, певного регіону, на якій ґрунтується мистецтво. Якщо умовно окреслити коло предметної творчості, то воно охопило б

ремесла, витвори мистецтва та вироби, що безпосередньо прикрашають людину, її оточення і перетворюють його із звичного буденного на значиме. В центрі цього кола повноправно знаходиться декоративно-ужиткове мистецтво.

Народна творчість - серцевина декоративно-ужиткового мистецтва є тим подихом тисячоліть, що доносить до нас сакральні символи та образи створені різними народами, які надають життєвості сучасному мистецтву.

Визначаючи роль декоративно-ужиткового мистецтва у давньому світі, можна хіба що порівняти з висловлюванням видатного представника британської соціальної антропології Б.Малиновського відносно визначення ролі і значення міфу. Він звертає увагу на те, що художній чи науковий інтерес людини примітивного суспільства до природи досить обмежений; в її уявленнях і сказаннях символізм займає зовсім незначне місце.

В дійсності міф, на його думку, – це дієва і виключно важлива культурна сила. Міфологія, священне сказання є потужним засобом, що допомагає людині. Та роль, яку відіграє міф у примітивній культурі, безпосередньо пов'язана з релігійним ритуалом, моральними факторами, соціальними принципами. „Міф, у тому вигляді, у якому він існує в примітивному суспільстві, в своїй примітивній формі, є не просто історією, яку переказують, а реальністю, яку переживають.” [Малиновський Б., 1998].

Те ж саме можна сказати і про роль та значення декоративно-ужиткового мистецтва. В ньому сплелися і відобразилися і релігійний ритуал, і соціальні та моральні фактори. Це мистецтво не лише естетизація реальності, а сама форма дієвої реальності, яку переживала людина і відповідним чином фіксувала, кодувала її.

Дослідники первісних культур, аналізуючи предметне середовище давньої людини теж підтверджують значимість практичної ролі виробів та їх оздоблень. Так, наприклад, досліджуючи проблему створення об'ємно-архітектурного орнаменту під час спорудження житла в примітивному суспільстві, дослідниця поселень Межиріччя, Л.Яковлева зазначає, що в тривалому процесі виробничої діяльності з одними і тими ж вихідними матеріалами була помічена і використана

природна конфігурація, геометрична виразність типів кісток. Орнаментация житла цими кістками з північного та північно-східного боків була спрямована не лише на потеплення житла, а також вона у своїй знаково-орнаментальній формі відіграла функцію оберегу. Підпорядковуючись певним правилам, житло оформлювалося зовні за допомогою архітектурного орнаменту. При цьому, мешканці кожного „будинку” мали свої уявлення про те, яким повинен бути зовнішній вигляд їхнього помешкання. Як наголошує дослідниця, співставлення жител межиріччя навело на думку, що орнаментальні композиції на зовнішньому боці житла були не випадковими (прикрашальними), а глибоко традиційними зв'язаними з сімейно-шлюбними стосунками, віруваннями. Житло вбирало в себе економічні та ідеологічні аспекти життєдіяльності людини.

Декоративно-ужиткове мистецтво дає можливість не лише опанувати певні техніки чи прийоми, а й набути умінь мислити категоріями тієї чи іншої культури, сприймати її очима, оперувати її образами. Адже створюючи матеріальне середовище, людина вирішує не лише утилітарні задачі, вона виражає у формі та внутрішньому наповненні речей своє світосприйняття. Декоративно-ужиткове мистецтво, як пласт матеріальної культури, через певні технології і способи обробки матеріалів розкриває історію становлення самого народу, його історичний досвід. Воно є ланцюжком, що зв'язує утилітарну діяльність та художнє осмислення місця людини в певному середовищі, відображає особливості поєднання предмета й образу в кожному історичному епоху формування суспільства.

Унікальну цілісність функції та образу можна знайти і досконалих речах будь-якої культури. Вони фіксують у собі ту реальність, яку переживало певне суспільство у процесі свого зародження, розвитку чи занепаду. Зокрема дослідниці матеріали відкритої В.В.Хвойкою трипільської культури, презентують досить виразні та цілісні витвори, які емкісно передають уявлення цієї культури про світобудову. „Запис” в орнаментиці посуду культового міфу слугував текстом під час здійснення магічного обряду. Відповідно структурній теорії в етнографії, створеної К.Леві-Строссом, світосприйняття людини первісних традиційних

суспільств базується на опозиціях, антагонізм яких стирається в міфі та ритуалі. [Леві-Стросс К., 1994].

Сучасне суспільство переживає свої міфи та ритуали. Отже, декоративно-ужиткове мистецтво сучасності, певним чином, є фіксацією нашої реальності переживань, уявлень, міфів сьогодення. І воно діє у тих випадках, коли у витворах, що створює дизайнер вдається втілити цю реальність і використовуючи певні символи надати можливість суспільству відчувати цю потужну культурну силу.

Декоративно-ужиткове мистецтво українського народу є тим середовищем у якому формувалася свідомість багатьох відомих українських митців, архітекторів, дизайнерів і формується свідомість сучасних професіоналів. Воно є провідником у світ мистецтва інших народів і культур, адже людина, яка прислухається до своєї історії, здатна оцінити досягнення інших культур.

Українські дизайнери протягом тривалого часу були позбавлені професійної інформації. Нині дуже швидко поновлюється цей дефіцит, сприяє цьому і відповідна підготовка спеціалістів даної галузі у вищих навчальних закладах такого профілю. Художні дисципліни, які вивчають студенти насичують їх необхідною інформацією, дають теоретичне підґрунтя, збагачують досвід, забезпечують методикою виконання та засобами враження і зображення, тобто надають відповідний інструментарій і створюють умови для професійного становлення фахівця.

Однією з важливих дисциплін у процесі підготовки дизайнера є декоративно-ужиткове мистецтво.

На кафедрі дизайну університету „Україна” студенти опановують різні види і техніки декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема: витинанки, писанки, декоративні розписи, розписи тканини, гобелен, малюнок на склі, вітраж, вишивку тощо.

Вивчаючи техніку, студенти вчаться стилізувати, адже кожен матеріал потребує і певного трактування образу, форми, що зумовлені способом обробки матеріалу. Вивчення традиційних технік, прийомів та способів обробки матеріалу не заперечує нового його осмислення, навпаки, – це є поштовхом для пошуку свого бачення, свого розуміння і, врешті, втілення свого „я” у тому чи іншому

витворі засобами тієї чи іншої техніки. Поєднання в єдиному творі декількох традиційних технік, що існували самостійно теж одна із тенденцій сучасного дизайну, яка надає можливості творчого пошуку для сучасних фахівців.

Створення орнаментальних мотивів, колірної моделі на основі вивчення традиційних сприяє глибшому розумінню студентами символічно-образної мови мистецтва, усвідомленню композиційних закономірностей декоративно-ужиткового мистецтва, а також розвитку творчого мислення, уяви.

Знання і розуміння матеріалу, його властивостей, особливостей його обробки це важлива складова роботи дизайнера, який розробляє інтер'єр або екстер'єр громадських та приватних споруд, продумує органічний взаємозв'язок створеного об'єкту з навколишнім середовищем, наповнює його відповідним змістом.

Таким чином, роль декоративно-ужиткового мистецтва, як навчальної дисципліни, полягає у формуванні таких професійних якостей дизайнера, як:

- уміння орієнтуватися в безмежному культурологічному та мистецькому просторі і застосовувати необхідний матеріал у своїй творчості;
- уміння сприймати та відображати реальність під відповідним кутом зору, тобто у контексті певної культури, стилістичного спрямування тощо;
- уміння оперувати необхідним інструментарієм – зображально-виражальними засобами декоративного мистецтва, а саме: композиційними закономірностями декоративного мистецтва, фактурно-текстурними особливостями матеріалів, засобами символіко-орнаментальних стилістичних порядків тощо.

Для кращого опанування декоративно-ужиткового мистецтва на кафедрі дизайну створено необхідні умови, це і перегляд тематичних фільмів, які знайомлять студентів з народними майстрами та видами декоративно-ужиткового мистецтва, використання мультимедійної система, що значно полегшує навчання студентів з особливими потребами.

У контексті проблематики навчання категорії людей з особливими потребами, слід зазначити, що існує потреба у детальнішій розробці методичних посібників та інших навчальних матеріалів з дизайну та декоративно-ужиткового мистецтва.

Оскільки люди з особливими потребами, які більше обмежені у своїх можливостях, але які відчують красу можуть знайти спосіб порозуміння зі світом та вираження свого власного світосприйняття саме завдяки дієвим засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Є.А.Антонович, Р.В.Захарчук-Чугай, М.Є.Станкевич Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1993. – 272 с.
2. Аронов В.Р. Художник и предметное творчество. Проблемы взаимодействия материальной и художественной культуры XX века. – М.: Советский художник, 1989. – 232 с.
3. Леви-Стросс К. Первобытное мышление. – М.: Республика, 1994. – 384 с.
4. Малиновский Б. Магия, наука и религия. Пер. с англ.- М.: "Реал-бук", 1998. – С. – 98.
5. Моран, А. де История декоративно-прикладного искусства. - М.: искусство, 1982.
6. Ткачев В.Н. История архитектуры: Учеб.- М.: высш.шк., 1987. – 271 с.
7. Яковлева Л.А. Жилище в мировосприятии позднепалеолитического человека. /Духовная культура древних обществ на территории Украины: Сб. научн. тр. - Киев: Наук. думка, 1991. – 124 с.

АННОТАЦИЯ:

В статье рассматривается значение декоративно-прикладного искусства, которое является связующим звеном между утилитарной деятельностью и художественным осмыслением места человека в окружающем мире. Акцентируется важная роль декоративно-прикладного искусства в формировании творческой личности дизайнера.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство; дизайн, культурный опыт, материальная культура, народное творчество, предметное творчество.

SUMMARY:

The value of the decoratively-applied art which is a connective link between utilitarian activity and artistic comprehension of place of man in outward things is examined in the

article. The important role of the decoratively-applied art is accented in forming of creative personality of designer.

Keywords: decoratively-applied art; design, cultural experience, financial culture, folk creation, subject creation